

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. De Proprio, quarto Prædicabili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

prædicatur in quid; essentia enim non adiacet sibi ipsi, sed per se stat: quia verò prædicatur hæc pars essentia: ut adiacens alteri parti, eius prædicatio partim est in quale, & partim in quid, ideoque dicitur in quale quid.

Quod si obiecias, supra nos exclusisse à ratione prædicabilis prædicationem definitionis, quia prædicatur in quale quid; unde etiam diximus non esse vnum, sed duo prædicabilia; quod non videtur coherere cum his quæ hic docemus, scilicet Differentiam esse vnum prædicabile, etiam si in quale quid prædicetur. Respondeo, ideo prædicationem definitionis non efficere vnum prædicabile, quia fit per duos terminos, quorum vnus in quid tantum, alius verò in quale quid prædicatur; & consequenter quasi formaliter constat prædicatione duplicis prædicabilis. At Differentia non prædicatur nisi per vnum terminum, qui nec perfecte in quid nec perfecte in quale, sed simul vtroque modo indiuisibiliter prædicatur; quare vnum tantum constituit prædicabile à reliquis distinctum, definitio verò pertinet ad duo.

14 Roget quis, respectu quorum differentia sit prædicabilis, an respectu speciei quam constituit, an respectu indiuiduorum. Respondeo, esse prædicabilem vniuersaliter respectu indiuiduorum, non respectu speciei quam constituit. Ratio est clara: quia non est superior, sed omnino æqualis, respectu speciei quam constituit; æquale autem non est vniuersale respectu æqualis, solum ergo potest esse prædicabilis vniuersaliter respectu inferiorum, respectu quorum est superior. Ex quo inferitur, multò minus esse prædicabilem vniuersaliter respectu generis cui ipsa est inferior; ergo est prædicabilis respectu speciei ut æqualis de æquali; respectu inferiorum, ut vniuersalis; respectu generis, ut quid inferius.

Sed obiecias, non prædicatur in quale nisi solum respectu rationis superioris, ergo solum respectu illius erit prædicabilis ut Differentia. Consequentia est bona. Antecedens probatur: quia rationale v. g. non adiacet Petro, quia includitur in ipso Petro; nihil autem sibi adiacet: adiacet autem animali, in quo non includitur, & quod est eius genus; ergo solum potest prædicari in quale de ipso genere. Respondeo, rationale respectu animalis prædicari purè in quale, non verò in quale quid: quia illi purè Logicè loquendo adiacet, neque includitur in eius essentia (& hoc probat obiectio.) quare hæc prædicatio, animal est rationale, Logicè pertinet ad quantum prædicabile, non ad Differentiam de qua hic. At verò respectu Petri ex parte adiacet, quia adiacet alteri compati; ex parte verò non adiacet, sed est quidditas, quatenus est pars illius essentia, ideoque prædicatur in quale quid, quod pulchre explicatur exemplo formæ & materia. Si enim forma comparatur cum materia purè illi adiacet, estque adæquatè extra essentiam illius: si verò comparatur cum toto composito, partim illi adiacet, quatenus adiacet vni parti eius compositi, etiam si toti non adiaceat. Sic anima dicitur etiam forma hominis, licet solius materiæ sit forma rigorosè loquendo: etiam dicitur essentia inæquata hominis, quatenus illum constituit. Eodem modo Differentia & est essentia Petri, ideo prædicatur in quid; & etiam dicitur ei adiacere,

ut forma, etiam si in re solum sit forma vnius partis, id est animalitatis Petri; ergo de illo prædicabitur in quid & in quale.

Hinc colliges, Differentiam subalternam posse sortiri rationem generis, si prædicetur de aliqua Differentiâ infimâ simul & de subalternâ: ut v. g. rationale sensitiuum est sensitiuum, quæ est prædicatio generica, & consequenter in quid; etiam si fiat per sensitiuum, quod videtur esse adiacens alteri. Ratio verò huius nostræ illationis est, quia sensitiuum licet adiaceat homini aut animali, iuxta proximè dicta, non tamen adiacet sensitiuo, quod ponitur expressè ex parte subiecti. Sicut licet anima rationalis dicatur forma hominis, non tamen dicitur forma corporis & animæ; quia quando vtrique pars expressè ponitur in propositione, propositio sonare videtur animam esse formam vtriusque partis, quod tamen falsum est: quando verò vtrique pars confusè exprimitur ex parte subiecti, ut per hanc vocem homo, tunc propositio illa, anima est forma hominis, tantum significat esse formam vnius partis. Idem est in alijs propositionibus: quia licet homo sit idem ac omnes partes corporis, & possit dici, homo scribit; non tamen potest dici, caput, pedes, & brachia scribunt: cuius rei non alia petenda est ratio, quam vltus & acceptio communis. Igitur, si ex parte subiecti ipsum sensitiuum expressè ponatur, ut in illâ propositione, rationale sensitiuum est sensitiuum, non potest sensitiuum prædicari ut forma, & consequenter neque in quale, sed tantum in quid: sicut cum dicimus, hoc rationale est rationale, quæ est prædicatio in quid; cumque etiam prædicetur incompletè, erit prædicatio generica. Ob eandem rationem, etsi hæc sit prædicatio per modum alteri adiacentis, hoc est rationale; hæc tamen, animal rationale est rationale, non est prædicatio in quale, nec per modum alteri adiacentis, sed in quid: nam licet rationale dicatur forma hominis, non tamen dicitur forma animalis rationalis, ut dixi. Non tamen ideo putes, hanc vltimam esse prædicatorem genericam; quia licet sit in quid incompletè, est tamen æqualis de æquali, ob quod deficit à ratione vniuersalis.

Rogabis, quo actu constituatur Differentia in ratione prædicabilis. Respondeo, per illum quo præcinditur ab animali & ab indiuiduis humanis, quia per illum actum constituitur in ratione superioris, & in ratione differentia: nam quantumuis præcindatur ab inferioribus, si tamen à genere non præcinditur, non erit Differentia, sed species.

SECTIO II.

De Proprio, quarto Prædicabili.

PROPRIVM in præsentī idem est ac species quadam Accidentis, siue realis, siue Metaphysici. Aduerte, Accidens ut sic diuidi in accidens proprium, & in accidens commune. Hoc pertinet ad quantum Prædicabile, illud ad quantum, de quo nobis est sermo. Sed, antequam Proprium explicetur.

Rogabis, vtrum Accidens in commune abstrahens à Proprio & communi, pertineat ad aliquod Prædicabile. Respondeo, Accidens

in communi, si comparatur cum hoc vel illo Accidenti, esse genus aut speciem; si verò comparatur cum subiecto, non efficere neque pertinere ad aliquod Prædicabile: quia licet affirmetur de Petro, esse album, vel esse risibile in particulari, non tamen prædicatur esse accidentatum in commune, quod ad modum loquendi reducendum præcisè est.

17 Accidentis ergo proprium, aliud est quod uni tantum speciei conuenit, non verò omnibus indiuiduis; vt esse *musicum*, & *doctum*, quod soli homini conuenit, non tamen omnibus. Aliud est, quod omni indiuiduo vnius speciei conuenit, non tamen illi soli; vt esse *bipedem* respectu hominis, quod etiam conuenit auibus. Aliud, quod conuenit omni & soli indiuiduo vnius speciei, non tamen semper, vt *discurrere*, respectu hominis: nullus enim est, quantumuis amens, qui aliquem non efficiat discursum, etsi imperfectum, licet non semper illum efficiat. Quòd si de discursu dubitaueris, pone exemplum in intellectione actuali. Denique aliud est, quod omni & soli & semper conuenit, vt *risibile* respectu hominis. & huiusmodi Proprium conuertitur cum specie quantum ad consequentiam; rectè enim valet, *est homo, ergo risibile*, & è contrario.

Iam ergo est difficultas, vtrum Proprium in his omnibus quatuor acceptionibus pertineat ad hoc quartum Prædicabile. Hæc quæstio est de solo nomine: neque enim in re dubitari potest, quin dentur illæ quatuor differentie Accidentium. An autem quodlibet Accidentis illorum sit dicendum Proprium, an Accidentis commune; solum est disputare de nomine quo debet appellari, præcipuè cum (vt dicam inferius) eodem modo prædicetur, siue sit commune, siue proprium. Dicendum tamen Primò est, ea Accidentia quæ soli alicui speciei conueniunt, etsi non semper illi conueniant, vocanda esse *propria* absolute; quia in communi modo loquendi *ridere* dicitur proprium hominis; item *discurrere*, etsi non semper conueniat homini; item quando Petrus v. g. habet phrasim aliquam, aut modum specialem loquendi, vel incedendi, quo nullus alius vitur; illa phrasis dicitur propria Petri, etsi non semper & ubique Petrus illa vitur. Vnde Aristoteles 1. Topicorum cap. 4. solum exclusit à ratione Proprii id quod aliis potest conuenire, his verbis: *Nemo proprium alicuius rei dixerit, quod aliis conuenire potest*. Ex quo infero, Proprium in secundâ tantum acceptione excludi debere à ratione Proprii rigorosi; quia in illâ acceptione tantum usurpatur pro eo quod non conuenit soli, sed etiam aliis. Verum obicit quidam modernus albedinem, quantumuis nequeat esse nisi in quantitate, non tamen esse Proprium, eo quòd non est semper in illâ; ergo etiam in primâ & tertiâ acceptione pertinebit Proprium ad hoc quartum Prædicabile. Respondeo, albedinem posse comparari vel cum materiâ primâ & quantitate (si hæc distinguatur & recipiat accidentia) vel cum equo, aut aliis animantibus. Si comparatur cum materiâ & quantitate, absolute est Proprium respectu illius, quia illis tantum potest inharere. Si verò comparatur cum homine, non est Proprium illius; quia non illi soli conuenit, sed etiam aliis. Quòd si communiter albedo dicitur Accidentis commune, idè est,

quia communiter prædicatur de homine, equo, &c. non verò de quantitate aut materiâ: homini autem & leoni non est propria. Quam rationem ex modo isto loquendi non considerantur hi recentiores.

Aduerte, aliquod Accidentis quod est commune respectu speciei vnius in particulari, quia non illi soli conuenit (vt esse *sensituum* respectu hominis) si comparatur respectu rationis superioris, v. g. respectu animalis, absolute & in omni rigore esse Proprium; quia soli & omni animali & semper conuenit. Loquor de sensitiuo proximo; nam radicale est ipsa essentia animalis.

Petes primò, vtrum accidens Proprium ita conueniat subiecto, vt non possit ab illo nec de potentia absolute separari. Respondeo, si Propria sint solum ratione nostrâ distincta, non posse vilo modo separari, quia ad hoc requiritur distinctio realis: si verò Propria sint realiter distincta, saltem de potentia absolute separari poterunt. Vtrum autem omnia, etiam de potentia ordinariâ, non est huius loci: id enim pertinet ad proprias materias, vbi de Propriis in particulari agitur.

Petes Secundò, vtrum esse Proprium, sit aliquid secundæ intentionis. Respondeo, in Propriis solum ratione distinctis, vt v. g. in risibili, aut intellectu, aut volitiuo proximo (casu quo potentia non distinguatur ab animâ) rationem Proprii esse merè ab intellectu; quia à parte rei non potest esse Proprium alicuius, quin ab illo distinguatur. In aliis verò accidentibus realiter distinctis, hoc quod est esse accidentis, vel commune, vel Proprium, independens est ab intellectu; quia à parte rei, *albedo* v. g. potest conuenire non solum homini, sed etiam aliis rebus, *ridere* verò tantum homini: vnde *albedo* est accidentis commune, *ridere* verò proprium. Quòd verò hoc accidens commune concipiatur vt Vniuersale (idem est de Proprio) tantum provenit ab intellectu, sicut dari animal non provenit ab intellectu: illud verò esse Vniuersale, oritur ex actu confuso intellectus, (de quo supra) ita Proprium esse Vniuersale, oritur ex actu confuso intellectus, quo risibile v. g. concipitur abstractum à suis inferioribus.

Sed est aduertendum, inferiora Proprii, aut Accidentis, prout pertinent ad hæc vltima prædicabilia inferiora, v. g. *albi* aut *risibilis*, non esse hoc aut illud album, aut risibile, quia vt sic sunt inferiora speciei: *album* enim de hoc albo prædicatur in quid completè, vt supra tetigimus; sunt ergo eius inferiora Petrus aut Ioannes, paries, aut alia animantia. Ratio est, quia licet sit accidens respectu Petri aut parietis, esse album; non tamen est accidens respectu huius albi; sed potius est illius essentia, quare inferiora illius non debent esse hoc, aut illud album, sed Petrus aut Ioannes, &c.

Hinc colliges confirmationem illius doctrinæ, quam sæpè supra tradidi, scilicet, idem prædicatum respectu eiusdem subiecti posse iam hoc iam illud prædicabile constituere, solum ex eo quòd subiectum illud diuersimodè explicetur: licet enim in recto *Petrus* & *album* idem sint, (vt sæpè dixi) tamen si dicatur, *Petrus est albus*, est prædicatio Accidentis; si verò dicatur, *hoc album*, signando etiam Petrum, est prædicatio spe-

speciei de indiuiduo, propter rationem paulò ante datam.

Obserua Primò circa Proprium, v. g. *risibile*, illud tantum dici Proprium respectu speciei, non verò respectu Petri in particulari aut Ioannis; quia risibile non soli Ioanni conuenit, etiamsi conueniat soli homini: quare etiamsi sit proprium hominis, non tamen Petri, sicut suprà dixi, *sensibile* esse proprium respectu animalis, non tamen respectu hominis.

Secundò obserua è contrario, Proprium non esse Vniuersale respectu speciei, sed solum respectu indiuiduorum; quia non est superius, sed æquale cum specie, est tamen superius respectu Petri vel Francisci. Quare in Proprio & potest considerari prædicatio in *quale*, & hæc illi conuenit siue prædicetur de specie, siue de indiuiduis; quia de illis prædicatur solum per modum adiacentis: & potest item considerari prædicari *per se*, & hoc tantum illi conuenit respectu speciei, respectu cuius solum sortitur rationem Proprij: & potest etiam considerari prædicabilitas Vniuersalis, & hæc illi solum conuenit respectu indiuiduorum, respectu quorum in rigore non prædicatur *per se*, id est, quarto modo, quia non illis solis scorsim conuenit.

Obserua Tertiò, Proprium prædicari in *quale per se*, & *per se* esse illius differentiam quâ distinguitur à quinto Prædicabili, sonatque, Accidens, quod dicitur Proprium, debere esse connexum aliquo modo cum subiecto, etiamsi subiectum è contrario non sit connexum cum hoc accidenti quod Proprium dicitur. Quare licet homo sit connexus cum sensibili proximo, quia tamen è contrario *sensibile* non dicit connexionem necessariam cum homine (potest enim etiam esse in brutis) ideò sensibile proximum de homine non prædicatur *per se*, sed *per accidens*. At quia esse Musicum dicit connexionem cum homine, non enim reperitur nisi in illo (licet è contrario homo non dicat connexionem cum Musico, quia non omnis homo est Musicus,) ideò Musicum prædicatur *per se* de homine, iuxta dicta initio Sectionis: ubi ostendimus, illud quod soli alicui subiecto conuenit, etiamsi illi non semper conueniat, esse absolute Proprium respectu illius; è contrario verò quod alij conuenit, etiamsi huic subiecto semper conueniat, non potest dici Proprium respectu eius subiecti aut speciei, vt ex Aristotele ostendimus num. 18.

Aduerte autem, hanc connexionem accidentis cum subiecto non esse attendendam secundum hoc accidens in particulari, vt tale indiuiduum est; quia vt sic fortè omnia accidentia habent connexionem cum suis subiectis: hoc enim numero accidens fortè non potest conseruari sine illo numero subiecto, in quo est, v. g. hæc albedo sine hoc numero pariete. Dixi fortè, propter nonnullos ita opinantes: contrarium enim probabo Disputatione I. Metaphys. à num. 79. Attendenda ergo est illa connexio secundum speciem accidentis, vtrum scilicet ex specie suâ albedo v. g. habeat connexionem cum homine, id est, vtrum siue hoc numero album, siue aliud possit reperiri sine homine. Si non potest, erit Proprium: si potest, erit Accidens commune.

Deinde aduerte Secundò, hanc connexionem accidentis cum subiecto non debere esse purè ex

voluntate miraculosâ & supernaturali Dei. Vnde, etiamsi diuinitus Deus soli lapidi gratiam infudisset, non posset dici esse proprium lapidis, habere gratiam, quia non per se eam haberet: in homine autem & Angelo dici vtrumque potest gratia propria per se; quia, licet homo ipse eam non magis petat fortè quàm lapis, gratia tamen petit ipsum hominem & Angelum, seu creaturam rationalem. Vnde malè hic nonnulli requirunt, subiectum habere connexionem cum Proprio quarto Prædicabili. Melius dixissent, si hanc exigentiam ex parte ipsius accidentis respectu subiecti posuissent, vt nos suprà posuimus etiam in exemplis naturalibus: ostendimus enim, esse Poëtam, esse proprium hominis, quia homo etiam non petat poësim, poësis tamen hominem petit. vnde consequenter etiam discutimus ad gratiam & dona supernaturalia.

Denique aduerte, accidentia in abstracto non pertinere ad hoc Prædicabile, neq; ad quintum, quia accidentia in abstracto non prædicantur de subiectis: neque enim dicitur, *Petrus est albedo*, vel *risibilitas*, sed *Petrus est album*, vel *risibile*; *albedo* autem vel *risibilitas* solum prædicantur de hac vel illâ albedine vel risibilitate: quæ prædicationes pertinent ad speciem, vel ad genus, non minus quàm hæc, *Petrus est homo* vel *animal*.

SECTIO III.

De Accidenti, quinto Prædicabili.

ACCIDENS in præsentī dupliciter definitur: Vel, *quod potest abesse vel adesse sine subiecti corruptione*; vel, *Accidens est, quod potest eadem inesse & non inesse*. Quæ duæ definitiones solis vocibus distinguuntur.

Circa quas aduerto Primùm, in eis non definiri secundas intentiones, seu Accidens vt vniuersale formaliter; nam abesse & non abesse, habet Accidens ex sua naturâ à parte rei: vnde hæc est definitio Accidentis primò-intentionaliter, non tamen adæquata, sed secundum rationem communem omnibus Accidentibus. Imò hæc definitio propriè conuenit Accidenti in abstracto, *albedini* v. g. aut *colori*, quia hæc est quæ potest adesse vel abesse absque subiecti corruptione: album autem aut nigrum in conereto, sicut non distinguitur quantum ad rectum ab ipso homine (prout requiri ad veritatem propositionis affirmantis hominem esse albū, sapè dixi) ita non potest adesse vel abesse secundum rectum absque subiecti corruptione. Verū tamen est, vt absolute dicatur, album posse abesse, sufficere si possit abesse *albedo*; quâ deficiente, subiectum, etsi maneat in se, non tamen manet denominatum album.

Secundò aduerto, Accidens, prout pertinet ad hoc Prædicabile, definiri, *Accidens est, quod potest prædicari de pluribus in quali contingentur*. Sed ante huius explicationem contra primò traditas definitiones insurgit communis obiectio, quia plura Accidentia nō possunt abesse vel adesse sine subiecti corruptione, vt Ethiopi nigredo, & mors homini; ergo non rectè definitur Accidens quod possit adesse vel abesse sine subiecti corruptione.

Pro solutione distingue duplicem corruptionem rei, aliam Physicam, aliam Metaphysicam. Corruptio Physica est ablatio existentie physicae, adhuc